

Hoger
Algemeen
Voortgezet
Onderwijs

20 | **02**

Tijdvak 2
Woensdag 19 juni
9.00 – 12.00 uur

Boekje met bronnen

Nederland en Indonesië. Vier eeuwen contact en beïnvloeding

bron 1

Uit een rede van baron Van der Capellen, gouverneur-generaal van 1819 tot 1826, gehouden op een reis door de Molukken in 1824

- 1 Volkeren van Amboina, van Ley Timor, van Hitoe, van Oma, van Honima, van Noesa Laoet, van
- 2 Ceram, van Boeroe, van Ambelau, Manipa, Bonoa en Goram, en van de verder hierom gelegen
- 3 eilanden. (...) Jullie zijn arm, terwijl de Voorzienigheid de rijkste voortbrengselen aan jullie grond
- 4 geschonken heeft; jullie zijn afhankelijk van andere volken, terwijl jullie de vruchten van jullie
- 5 eigen vlijt en nijverheid niet hebben leren kennen; jullie hebben een afkeer van arbeid omdat jullie
- 6 die niet los kunnen zien van het denkbeeld van dwang en verplichtingen.

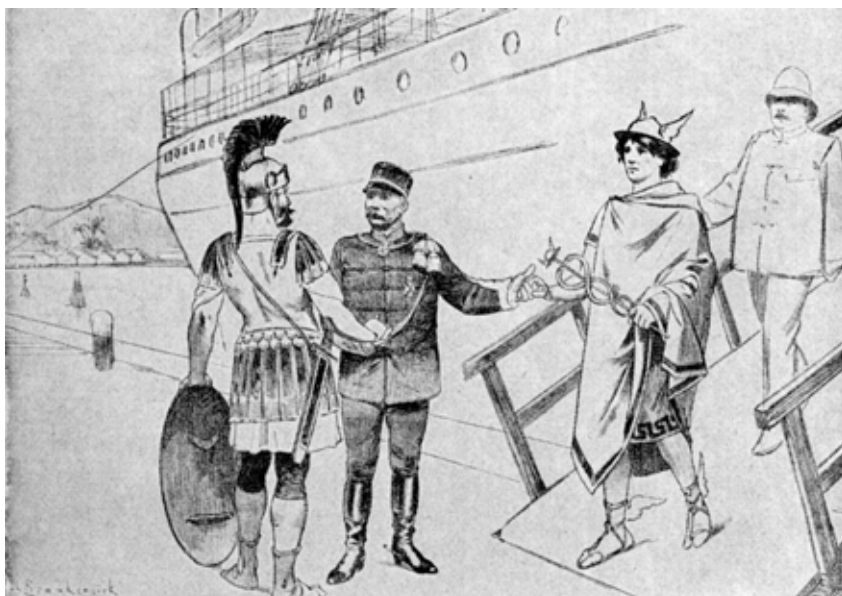
Toelichting:

Amboina, Ley Timor enz. zijn eilanden in de Molukse archipel.

ontleend aan: J.J.P. de Jong, De waaier van het fortuin, de Nederlanders in Azië en de Indonesische archipel, 1595–1950, Den Haag 1998, pag. 192

bron 2

Een prent van Johan Braakensieck uit 1903

Onderschrift:

Generaal Van Heutsz legt de handen van Mars (links) en Mercurius (rechts) in elkaar en zegt: „Vriend Mars, ge hebt met kloeke moed en wijs beleid de weg voor Mercurius gebaad. Aan hem thans de taak, de rijke hulpbronnen van Atjeh dienstbaar te maken aan de bloei van Vaderland en Kolonie.”

Toelichting:

Generaal Van Heutsz was de bevelhebber van het KNIL-leger in de Atjeh-oorlog.

Mars is de Romeinse god van de oorlog.

Mercurius is de Romeinse god van de handel.

bron: J.C. Witte, J.B. van Heutsz, een levende legende, Bussum 1976, zonder paginanummer

Tijdens de eerste politionele actie bezoekt een Nederlander de onderneming in Oost-Java waar hij vroeger planter was. Hij doet verslag van zijn ervaringen

- 1 Op 25 juli (1947) met 90 man mariniers naar de plantage *Soember Gadoeng*. Opvallend is de
- 2 prachtige stand van de tabak. Bij aankomst op mijn oude onderneming stroomt de bevolking toe;
- 3 honderden en honderden drukten mij de hand; het enthousiasme is enorm. Ik maak kennis met de
- 4 administrateur, de heer Fatawi (voor de oorlog werkzaam voor de Nederlandse eigenaar). De
- 5 rubberaanplant voor zover te zien ziet er goed uit; ook de overige rubbertuinen schijnen in orde te
- 6 zijn; er wordt niet getapt. Administrateurwoning, opzichterwoning en *kampong* (Indonesisch dorp)
- 7 zien er behoorlijk uit. De fabriek ziet er keurig onderhouden uit (...) motor loopt uitstekend,
- 8 elektrisch licht in orde. Men is midden in de koffieoogst. De heer Fatawi, die geen ongeschikte
- 9 indruk maakt, deelt mij mede, dat de omliggende ondernemingen, waarover hij adviseur is, alle in
- 10 *running condition* zijn en er goed uit zien.
- 11 De bevolking werd door mij op de tennisbaan verzameld en medegedeeld dat *rampokken*
- 12 (plunderen) streng zal worden gestraft (er is namelijk speciaal bij de Chinezen in de naburige
- 13 *desa's* –dorpen- flink *gerampokt*). Ook werd hen aangezegd voorlopig rustig onder de
- 14 tegenwoordige administrateur door te werken.

ontleend aan: J.A.A. van Doorn, De laatste eeuw van Indië, ontwikkeling en ondergang van een koloniaal project, Amsterdam 1994, pag. 288

De Sovjet-Unie. Een systeem onder spanning

Discussiebijdrage van 'bedniak' (arme boer) Fedotov op een bijeenkomst in 1929 van 175 boeren in Kazakovo over Stalins voorstel tot collectivisatie

- 1 Ik ben communist geweest vanaf 1905. Wij bolsjewieken vochten toen niet voor het collectief, niet
- 2 voor slavernij, maar voor de bevrijding van de massa's van ieder soort onderworpenheid. Of het nu
- 3 een kolchoze of een sovchoze is, het is hetzelfde als de oude *barshchina* (de verplichte arbeid van
- 4 de boeren vóór 1861). Ik zie persoonlijk niets goeds in de kolchoze. De leiders benoemen zichzelf,
- 5 zoals bijvoorbeeld de voorzitter van kolchoze *'De ware weg'*. Ze sturen iemand met gouden tanden
- 6 die helemaal niets uitvoert en die toch een hoog salaris krijgt.

ontleend aan: James Hughes, Stalinism in a Russian province, a study of collectivization and dekulakization in Siberia, Londen/New York 1996, pag. 166

bron: IISG, Amsterdam

Vanaf 1965 onderzochten Russische economen de behoefte aan consumptiegoederen. Hier volgen de resultaten van een Russisch marktonderzoek uit 1968, waarin aan een aantal Russen gevraagd wordt waarom zij een bepaald artikel niet gekocht hebben

	artikel niet beschikbaar	gewenst type niet beschikbaar	overige redenen
Televisietoestellen	33,4%	14,8%	51,8%
Radio's / platenspelers	16,7%	16,7%	66,6%
Koelkasten	78 %	0 %	22 %
Wasmachines	61,4%	3,5%	35,1%
Stofzuigers	33,3%	0 %	66,7%

ontleend aan: Vladimir Treml, Soviet economic statistics, Durham 1972, pag. 327

In een boek uit 1976 over de Russische samenleving noteerde de Amerikaanse journalist Robert Kaiser het volgende verhaal, afkomstig van een Russische ingenieur

- 1 Ik kende iemand die hoofd was van een afdeling van een plasticfabriek in Moskou. Hij bedacht een
- 2 manier om grote hoeveelheden van het zeer kostbare epoxiet in het fabricageproces uit te sparen,
- 3 een geweldige besparing. Maar hij vertelde er nooit iets over.
- 4 Allereerst had het zeker zes maanden gekost om de nieuwe methode goedgekeurd te krijgen door
- 5 zijn hoger geplaatsten en het ministerie. Bovendien had waarschijnlijk niemand de
- 6 verantwoordelijkheid durven nemen voor een verandering in het productieproces. Stel dat het geen
- 7 verbetering was. Dus deed hij het maar gewoon op zijn eigen nieuwe manier, zonder er iemand iets
- 8 over te vertellen.
- 9 Natuurlijk begonnen zich grote voorraden epoxiet op te hopen, want hij kreeg nog steeds de
- 10 hoeveelheden die nodig waren voor het oude proces. Hij gaf ervan weg aan mensen die het konden
- 11 gebruiken en ruilde ook wel eens iets voor een fles wodka. Toen werd hij ongerust bij het denken
- 12 aan een inventarisatie door zijn superieuren. Zij zouden kunnen zeggen „Hoe komt u aan al dat
- 13 extra epoxiet?” Hij werd er gespannen van.

ontleend aan: Robert G. Kaiser, Russia, the people and the power, New York 1976, pag. 331

In New Times, een Engelstalig blad dat in Moskou werd uitgegeven, verscheen in juli 1974 een artikel over de ontwikkeling van de economie van de Sovjet-Unie

- 1 De economische resultaten van de Sovjet-Unie en andere socialistische landen zijn een treffend
- 2 voorbeeld van de grote mogelijkheden van de socialistische planeconomie. (...) De socialistische
- 3 economie kent geen werkloosheid, noch grote inkomensverschillen. Het toekomstig welzijn van
- 4 alle leden van de Sovjet-maatschappij is verzekerd door een plan. Een degelijke materiële basis is
- 5 gelegd voor de verwezenlijking van het eerste uitgangspunt van het socialisme: voor ieder op grond
- 6 van zijn mogelijkheden, voor ieder op grond van zijn arbeidsinspanning.

ontleend aan: Andreij Gromyko, Vijftig jaar wereldpolitiek, Zwolle 1989, pag. 343

	1951	1971	1977
Beneden 50 jaar	2	0	0
50–59 jaar	6	7	3
60–69 jaar	1	7	6
Boven 69 jaar	2	1	6
Totaal	11	15	15

bron: J. Löwenhardt, Het Russische politburo, Assen 1978, pag. 70

Einde